

જીશોના વિભિન્ન જૂથો

મનુષ્યોની જેમ જીશોના પણ વિભિન્ન જૂથો છે; જેમ કે કોઈ મોમિન અને મુસ્લિમ છે, તો કોઈ કાફિર અને મુશર્િક. કેટલાક સદાચારી અને ભલાઈ-પ્રિય છે અને કેટલાક બૂરાઈ-પ્રિય અને ઉપદ્રવી. કેટલાક શૈતાનો છે, તો કેટલાક દુષ્ટ કે પિશાચ. અહ્લાહ તુાલાએ ફરમાવ્યું :

﴿وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ وَمِنَ الْقَسِّطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحْرُرُ أَرْشَدًا ﴾ ١٤ ﴿ وَمَمَّا الْقَسِّطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴾ ١٥ ﴿ الجن: ١٤-١٥ ﴾

અનુવાદ : “આપણા પૈકી કેટલાક મુસ્લિમ (અહ્લાહના આજાંકિત) છે અને કેટલાક સત્યથી વિમુખ. તો જેમણે ઈસ્લામ (આજાપાલનનો માર્ગ) અપનાવી લીધો તેમણે મુક્તિનો માર્ગ શોધી લીધો અને જેઓ સત્યથી વિમુખ છે, તેઓ જહનમનું ઈધણ બનવાના છે.” (સૂર: જન, આ. ૧૦-૧૪)

બીજી જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿ وَأَنَا مِنَ الصَّالِحُونَ وَمِنَ دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قَدَادًا ﴾ ١١ ﴿ الجن: ١١ ﴾

અનુવાદ : “આપણામાંથી કેટલાક લોકો સદાચારી છે અને કેટલાક આનાથી નિમ્નતર છે. આપણે જુદી-જુદી પદ્ધતિઓમાં વહંચાયેલા છીએ. (સૂર: અન્નામ, આ. ૧૧૨)

એક અન્ય જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطَنَ إِلَيْنِسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا ﴾ ١١٢ ﴿ الأنعام: ١١٢ ﴾

અનુવાદ : “અને અમે તો આ જ રીતે શૈતાન-મનુષ્યો અને શૈતાન-જીશોને દરેક નબીના દુશ્મન બનાવ્યા છે, જેઓ એક-બીજાના મનમાં આકર્ષક વાતો ધોકો આપવા અને છેતરવા માટે નાખતા રહે છે.”

(સૂર: અન્નામ, આ. ૧૧૨)

જન જુદા-જુદા પ્રકારના હોય છે અને તેમાંથી પ્રત્યેકની વિશેષતા પણ જુદી-જુદી હોય છે. કોઈ હવામાં ઊડવાવાળો હોય છે, તો કોઈ સમુદ્રમાં દૂબકી લગાવવાવાળો અને એ જ રીતે બીજા પણ.

જીશોની શક્તિ :

અહ્લાહ તુલાએ જીશોને એવી શક્તિ અને સામર્થ્ય પ્રદાન કરેલ છે, જે મનુષ્યોની પાસે નથી; જેમ કે તેઓ

આંખના પલકારામાં ક્યાંથી ક્યાં પહોંચી શકે છે. તેઓ ખૂબ જ શક્તિશાળી હોય છે. કુર્અન્-કરીમમાં હજરત સુલૈમાન عليه السلام અને સબાની રાષ્ટ્રીનો ઉલ્લેખ મળે છે. કુર્અન્નનું વર્ણન છે :

﴿قَالَ يَتَأَيَّهَا الْمُلُوْكُ اِيْكُمْ يَأْتِنِي بِعَرَشِهَا قَبْلَ اَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِيْنَ ﴾٢٨ ﴿قَالَ عِفْرِيتٌ مِّنَ الْجِنِّ اَنَا اَءَائِيْكَ بِهِ قَبْلَ اَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَلِنِي عَلَيْهِ لَقْوَى اَمِينٌ ﴾٢٩ ﴿قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ اَنَا اَءَائِيْكَ بِهِ قَبْلَ اَنْ يَرْتَدَ إِلَيْكَ طَرْفَكَ ﴾٤٠ ﴿النَّمَل: ٣٨ - ٣٩﴾

અનુવાદ : “‘સુલૈમાન عليه السلام એ કહ્યું : હે દરબારના લોકો ! તમારામાંથી કોણ તેનું સિંહસન મારા પાસે લઈ આવે છે, એ પહેલાં કે એ લોકો આજ્ઞાપાલક બનીને મારા પાસે હાજર થાય ? જીનોમાંથી એક બળવાન અને કદાવર જીને અરજ કરી કે હું તેને હાજર કરી દઈશ, એ પહેલાં કે તમે પોતાની જગ્યાએથી ઊભા થાઓ. હું તેની શક્તિ ધરાવું છું અને પ્રમાણિક છું. જે વ્યક્તિ પાસે ગ્રંથનું જ્ઞાન હતું એ બોલ્યો : હું તમારી આંખનો પલકારો થાય એ પહેલાં તેને લાવી આપું છું.’’ (સૂરા: નમૂલ, આ.૩૮-૪૦)

જીન આકાશની ઊંચાઈઓ સુધી જાય છે અને ત્યાંથી ફરિશ્તાઓની વાતો સાંભળીને જ્યોતિષીઓને આવીને બતાવે છે અને તેમાં જૂઠ પણ ભેળવી હેલે છે. આમ, જયારે અલ્લાહ તાખાલાએ અંતિમ નુભૂવ્યત (પયગંબરી) માટે હજરત મુહમ્મદ صلوات الله عليه وسلم ને પસંદ કર્યા, તો સૂરિજન્ય પરિવર્તનોનો ઉલ્લેખ કરતાં એક જીને જે કહ્યું, તેને કુર્અન્માં બીજા શબ્દોમાં આ રીતે વર્ણવવામાં આવ્યું છે :

﴿وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَةً حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهْبِيًّا ﴾٨ ﴿وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدًا لِلسَّمْعِ ﴾٩ ﴿فَمَنْ يَسْتَمِعُ إِلَّا نَيْحَدُ لَهُ، شَهَابًا رَصَدًا ﴾١٠ ﴿الجن: ٨ - ٩﴾

અનુવાદ : “‘અને એ કે પહેલા આપણે ચુપકે-ચુપકે સાંભળી લેવા માટે આકાશમાં બેસવાની જગ્યા ભેળવી લેતા હતા, પરંતુ હવે જે ચોરી-છુપે સાંભળવાની કોશિશ કરે છે તે પોતાના માટે ઘાતમાં એક ઉલ્કાને લાગેલી જુએ છે.’’ (સૂરા: જીન, આ.૮-૯)

અલ્લાહ તાખાલા એ જીનોને હજરત સુલૈમાન عليه السلام માટે આધીન કરી દીધા હતા, જેઓ તેમના માટે સમુદ્રમાં દુબકીઓ લગાવતા હતા, તેમના માટે ઊંચા-ઊંચા મહેલોનું નિર્માણ કરતા હતા અને લશકરી સેવાઓ બજાવી લાવતા હતા. કુર્અન્નનું વર્ણન છે :

﴿وَحَسِرَ لِسْلِيْمَنَ جُنُودُهُ، مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالْطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴾١٧ ﴿النَّمَل: ١٧﴾

અનુવાદ : “‘સુલૈમાન માટે જીનો અને મનુષ્યો તેમજ પક્ષીઓના લશકરો એકઠા કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમને સંપૂર્ણ અનુશાસનમાં રાખવામાં આવતા હતા.’’ (સૂરા: નમૂલ, આ.૧૭)

જીનોના બીજા કાર્યો અંગે ઉલ્લેખ કરતાં અલ્લાહ તથાલાએ ફરમાવ્યું :

﴿وَمَنْ أَلْجَنَ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَرْعِي مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقُهُ مِنْ عَذَابِ أَسْعِيرٍ ﴾
 ١٦
 يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحْرِبٍ وَتَمْثِيلٍ وَجَهَانِ الْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَأْسِيَتِ أَعْمَلُوا إَلَّا دَاؤُدَ شُكْرًا
 وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِي الشَّكُورُ ﴾
 ١٣ - ١٢ سિયા : ૧૩

અનુવાદ : “અને એવા જીનો તેમના આધીન કરી દીધા, જે પોતાના રબના આદેશથી તેના માટે કામ કરતા હતા. તેમાંથી જે અમારા આદેશનું ઉલ્લંઘન કરતો તેને અમે ભડકે બળતી આગની મજા ચખાડતા. તેઓ તેના માટે બનાવતા હતા જે કંઈ તે ઈચ્છતો, ઊંચી ઈમારતો, ચિત્રો, મોટા-મોટા હોજ, જેમ કે મોટો થાળ અને પોતાની જગ્યાથી ખ્સે નહીં એવા મોટા દેગડાં. હે દાઉદની સંતાન ! અમલ કરો કૃતજ્ઞતા સ્વરૂપે, મારા બંદાઓમાં ઘણા ઓછા લોકો કૃતજ્ઞ છે.” (સૂર: સભા, આ. ૧૨-૧૩)

બીજી જગ્યાએ ફરમાવ્યું : ★

﴿وَمِنَ السَّيِّطِينَ مَنْ يَغْوِصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَكَنَّا لَهُمْ حَنِفِيَنَ ﴾
 ૮૨
 الأنبياء : ૮૨

અનુવાદ : “અને શૈતાનોમાંથી અમે એવા ઘણાને તેના આધીન કરી દીધા હતા, જેઓ તેના માટે ઝૂબકીઓ લગાવતા હતા અને તેના સિવાય બીજા કામો પણ કરતા હતા. આ બધાના નિરીક્ષક અમે જ હતા.”

(સૂર: અંબિયા, આ. ૮૨)

જીનોને અલ્લાહ તથાલાએ એ શક્તિ પણ આપી હતી કે તેઓ પોતાના રૂપ-રંગ બદલી શકતા હતા. હજરત અબૂ હુરૈરા رض ની રિવાયત છે કે એક વાર અલ્લાહના રસૂલ صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم એ તેમને બૈતુલ-માલ (રાજ્ય-કોષ)માં આવેલ માલ-સામાનની દેખરેખ માટે નિયુક્ત કર્યા. તેઓ કહે છે કે રાત્રે કોઈ માણસ આવ્યો અને અનાજ ભરવા લાગ્યો. મેં તેને પકડી લીધો અને કહ્યું કે ચાલો, હું તમને રસૂલુલ્લાહ صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم પાસે લઈ જાઉ છું. તે આનાકાની કરવા લાગ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે હું ખૂબ જરૂરતમંદ છું, મારા ઘણા બાળ-બચ્ચાં છે, ખૂબ જરૂર છે. રિવાયત કરનાર કહે છે કે તેની વાતો સાંભળીને મેં તેને છોડી મૂક્યો. સવાર થઈ તો રસૂલુલ્લાહ صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم એ મને પૂછ્યું કે રાતવાળા તમારા કેદીની શું સ્થિતિ છે ? મેં જવાબ આપ્યો કે તેણે પોતાની સખત જરૂરતનો ઉલ્લેખ કર્યો, તેથી મેં તેને છોડી દીધો. રસૂલુલ્લાહ صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم એ ફરમાવ્યું કે તેણે તમારા સામે જૂઠ કહ્યું, તે આજે રાત્રે ફરી આવશે. હજરત અબૂ હુરૈરા رض કહે છે કે મને વિશ્વાસ થઈ ગયો કે તે આજે રાત્રે અવશ્ય આવશે. તેથી હું ઘાત લગાવીને બેસી ગયો. તે આવ્યો અને ફરી એ જ કૃત્ય શરૂ કર્યું. મેં તેને પકડી લીધો અને ધમકી આપી કે ચાલો, રસૂલુલ્લાહ صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم ની પાસે ચાલો. તે ફરી પોતાની ગરીબી અને જરૂરતનો ઉલ્લેખ કરવા લાગ્યો અને વચ્ચન આપ્યું કે અત્યારે છોડી દો, ફરીથી નહીં આવું. તેથી મેં તેને છોડી દીધો. ફરી સવારે રસૂલુલ્લાહ

નુહું એ રાતના કેદી વિશે પૂછ્યું અને મેં આખો અહેવાલ રજૂ કરી દીધો. આપ નુહું એ ફરમાવ્યું કે તેણે તમારા સામે જૂઠ કહ્યું અને તે આજે રાત્રે ફરી આવશે. મેં તેને ફરી પકડી લીધો અને કહ્યું કે આ ગીજી વાર છે, હવે હું તને અવશ્ય રસૂલુલ્લાહ નુહું ની પાસે લઈ જઈશ. તેં વાયદો કર્યો હતો કે નહીં આવું, પણ તું ફરી આવી ગયો. હવે તે કાલાવાલા કરવા લાગ્યો. તેણે કહ્યું કે આ વખતે છોડી દો તો હું તમને એવા કલેમાઓ શીખવાડીશ, જે તમારા માટે ખૂબ લાભપ્રદ છે. મેં કહ્યું : બતાવ, એ કલેમાઓ શું છે ? તેણે કહ્યું કે રાત્રે જ્યારે તમે ઉંઘવા માટે બિસ્તર પર જાવ, તો ‘આયતુલ-કુર્સી’ – અલ્લાહ લા-ઈલાહ ઈલ્હા-હુ, અલ-હયુલ-કષ્યુમ – થી લઈને છેલ્લી આયત સુધી પઢી લેવાનું રાખો. તે પઢવાથી અલ્લાહ તુઆલા તરફથી એક નિરીક્ષક તમારી સુરક્ષા કરતો રહેશે અને સવાર સુધી કોઈ શૈતાન તમારા નજીક નહીં ફરકે. આ સાંભળીને મેં તેને છોડી મૂક્યો. સવારે રસૂલુલ્લાહ નુહું એ ફરી રાતની ઘટના વિશે પૂછ્યું. મેં બધી વિગત સંભળાવી અને અરજ કરી કે હે રસૂલુલ્લાહ નુહું ! મેં વિચાર્યુ કે આ કલેમાઓથી મને ફાયદો થશે, તેથી મેં તેને છોડી દીધો. રસૂલુલ્લાહ નુહું એ ફરમાવ્યું : એ જૂઠાએ આ વાત સાચી કહી છે. હે અબૂ હુરૈરા ! તમે જાણો છો કે ગ્રાણ રાત સુધી તમે કોની સાથે વાત કરતા રહ્યા છો ? મેં કહ્યું કે ના. આપ નુહું એ ફરમાવ્યું : તે શૈતાન હતો. (બુખારી)

